

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ч. 1 ст. 5 КК України закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності.

Ухвалу суду касаційної інстанції скасовано, а справу направлено на новий касаційний розгляд, оскільки діяння, передбачені ст. 368 КК України, засуджений вчинив, коли була чинною інша редакція цієї статті зазначеного Кодексу. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», яким змінено редакцію ст. 368 КК України, не скасовує злочинність діяння, поставленого за провину засудженому за ч. 3 цієї статті (у редакції зазначеного Закону), не пом'якшує кримінальну відповідальність та жодним іншим чином не поліпшує його становище, а отже, не має зворотної дії у часі

ПОСТАНОВА

*Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 14 березня 2013 р.
(в и т я г)*

Феодосійський міський суд АР Крим вироком від 30 вересня 2011 р. засудив Д. за ч. 3 ст. 368 КК із застосуванням ст. 69 цього Кодексу до позбавлення волі на строк п'ять років із позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, на строк два роки без конфіскації майна.

Цим же вироком також засуджено Б. та К., щодо яких питання про перегляд судових рішень Верховним Судом України не порушувалося.

Апеляційний суд АР Крим ухвалою від 13 січня 2012 р. вирок щодо Д. залишив без змін.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою

від 26 квітня 2012 р. судові рішення щодо Д. залишив без змін та одночасно постановив внести в них уточнення, зазначивши, що Д. засуджено за ч. 3 ст. 368 КК в редакції від 11 червня 2009 р.

Як установив суд, голова селищної ради Д., його заступник Б. та депутат цієї ж ради К. як службові особи, що займали відповідальне становище, діючи за попередньою змовою між собою, вимагали від потерпілого Ш. хабара в сумі 100 тис. грн за сприяння у продовженні йому терміну дії договору оренди нежилых приміщень, розташованих у селищі, які він використовував для здійснення підприємницької діяльності. 6 лютого 2011 р. вони одержали від

потерпілого 1 тис. 850 доларів США, що згідно з курсом Національного банку України на час вчинення злочину становило 14 тис. 695 грн, а 20 лютого того ж року — 27 тис. грн і 1 тис. доларів США, що за курсом Національного банку України становило 7 тис. 941 грн.

У заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України засуджений Д. просив скасувати ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 26 квітня 2012 р. щодо нього та направити справу на новий касаційний розгляд з підстави неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм закону про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

На думку Д., уточнивши судові рішення попередніх інстанцій щодо нього, касаційний суд неправильно застосував кримінальний закон, оскільки по суті перекваліфікував його дії з ч. 3 ст. 368 КК в редакції від 7 квітня 2011 р., за якою його було засуджено, на ч. 3 цієї статті зазначеного Кодексу в редакції від 11 червня 2009 р., яка передбачає відповідальність за одержання хабара за інших кваліфікуючих ознак, які Д. не інкримінували. Він вважав, що його дії, які полягали в одержанні ним як службовою особою, яка займає відповідальне становище, за попередньою змовою групою осіб хабара, поєданого з його вимаганням, підлягають кваліфікації за ч. 2 ст. 368 КК в редакції від 11 червня 2009 р., що, на його переконання, була чинною на час скоєння ним у лютому 2011 р. цього злочину.

На обґрунтування своєї позиції засуджений посилався на ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 26 квітня 2012 р., 31 травня 2012 р., 12 червня 2012 р., 14 червня 2012 р. та 18 жовтня 2012 р., зі змісту яких убачається, що дії осіб, засуджених за подібні злочини, було кваліфіковано за ч. 2 ст. 368 КК в редакції від 5 квітня 2001 р., яка була чинною під час скоєння ними цих злочинів.

Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України заслухала суддю-доповідача, пояснення прокурора про задоволення заяви, перевірила матеріали кримінальної справи та матеріали, додані до заяви, обговорила викладені в заяві доводи та висновки членів Науково-консультативної ради при Верховному

Суді України і дійшла висновку, що заява підлягає задоволенню з огляду на таке.

Згідно зі ст. 400¹¹ КПК 1960 р. Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р. підставою для перегляду судових рішень Верховним Судом України, що набрали законної сили, є неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

Предметом перегляду цієї справи є неоднакова правова позиція суду касаційної інстанції щодо чинності закону про кримінальну відповідальність у часі та його зворотної дії.

Згідно з ч. 2 ст. 4 КК злочинність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

Відповідно до ч. 1 ст. 5 КК закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотню дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності.

Початкова редакція ст. 368 КК від 5 квітня 2001 р. кілька разів змінювалася.

Законом від 11 червня 2009 р. № 1508-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (далі — Закон № 1508-VI) п. 3 примітки до зазначеної статті було внесено доповнення.

Законом від 21 грудня 2010 р. № 2808-VI «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції» (далі — Закон № 2808-VI) Закон № 1508-VI визнано таким, що втратив чинність. Тобто відбулося повернення до початкової редакції ст. 368 КК.

Отже, на час вчинення Д. у лютому 2011 р. злочину, за який його засуджено, була чинною редакція ст. 368 КК від 5 квітня 2001 р. Згідно з цією редакцією діяння у формі одержання хабара, поєданого з його вимаганням, служ-

бовою особою, яка займає відповідальне становище, за попередньою змовою групою осіб, що було інкриміноване Д., утворює склад злочину, передбачений ч. 2 ст. 368 КК, за якою і було порушено кримінальну справу щодо нього.

Під час провадження досудового слідства у справі набрав чинності Закон від 7 квітня 2011 р. № 3207-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (далі — Закон № 3207-VI). Цим Законом ст. 368 КК було доповнено ч. 2, в якій встановлена відповідальність за одержання хабара у значному розмірі. Відповідно попередню нумерацію частин зазначеної статті було змінено з другої на третю та з третьої на четверту. У зв'язку із зазначеними змінами орган досудового слідства перекваліфікував дії Д. з ч. 2 ст. 368 КК в редакції, яка була чинною на час вчинення ним злочину, на ч. 3 ст. 368 КК в редакції від 7 квітня 2011 р. і пред'явив йому за цим Законом остаточне обвинувачення, з яким справа і надійшла до суду.

Однак Закон № 3207-VI не скасовує злочинність діяння, поставленого за провину Д., не пом'якшує кримінальну відповідальність та жодним іншим чином не поліпшує його становище, а отже, не має зворотної дії у часі.

Незважаючи на результати судового розгляду справи щодо Д., суди першої та апеляційної інстанцій погодилися з кваліфікацією його дій за ч. 3 ст. 368 КК в редакції, запропонованій органом досудового слідства, тобто від 7 квітня 2011 р., хоча й не вказали на дату редакції в текстах судових рішень.

Уточнюючи судові рішення попередніх інстанцій, касаційний суд зазначив, що Д. засуджено за ч. 3 ст. 368 КК в редакції від 11 червня 2009 р. Цією нормою кримінального закону передбачалася відповідальність за одержання хабара в особливо великому розмірі або службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, проте такі кваліфікуючі ознаки Д. не інкримінувалися, а сама редакція

на час вчинення ним діяння втратила чинність у зв'язку з прийняттям Закону № 2808-VI.

За схожих обставин подібні суспільно небезпечні діяння отримали іншу кримінально-правову оцінку в касаційному суді.

У судових рішеннях, які надано для порівняння, на час вчинення засудженими суспільно небезпечних діянь, які полягали в одержанні хабара за різних кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 368 КК, була чинною її редакція від 5 квітня 2001 р. (як і у випадку Д.), а на час розгляду кримінальної справи в судах першої чи апеляційної інстанцій набрала чинності нова редакція (від 7 квітня 2011 р.) цієї статті. За результатами касаційного розгляду суд касаційної інстанції погодився з кваліфікацією дій засуджених за ч. 2 ст. 368 КК в редакції, яка діяла на час вчинення злочину, тобто від 5 квітня 2001 р.

Зіставлення правових висновків оскарженого та порівнюваних судових рішень свідчить про наявність неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї й тієї самої норми кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

Таким чином, рішення касаційного суду щодо Д. підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий касаційний розгляд, оскільки Верховний Суд України процесуально позбавлений можливості постановити нове судові рішення, встановивши помилковість висновків суду касаційної інстанції.

З урахуванням зазначеного, керуючись п. 15 розд. XI «Перехідні положення» КПК 2012 р. та статтями 400^{20–22} КПК 1960 р., Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 26 квітня 2012 р. щодо Д. скасувала, а справу направила на новий касаційний розгляд до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.